

V torek, četrtak in soboto  
zahaja in velja v Mariboru brez pošiljanja na  
dan za vse leto 8 gl. — k.  
za pol leta . . . 4 . . . —  
za četrt leta . . . 2 . . . 50 . . .  
**Po pošti:**  
Za vse leto 10 gl. — k.  
za pol leta . . . 5 . . . —  
za četrt leta . . . 2 . . . 60 . . .  
Vredništvo in upravniki  
ja v gospodskih ulicah  
(Horrengasse) št. 117.

# SLOVENSKI NAROD.

**Oznaniša:**  
Za navadno dvestopno  
vrsto se plačuje  
6 kr., če se pošilja krat.  
5 kr., če se pošilja krat.  
4 kr., če se pošilja krat.  
veče pismenke se plaču-  
jejo po prostoru.  
Za vsak tisk je plačat-  
kolek (štempelj) za 30 k.  
Rokopisi se ne vračajo,  
dopisi naj se blagovoljno  
frankujejo.

Št. 10. V Mariboru 23. januarja 1869. Tečaj II.

## 0 Iliriji.

**Iz Trsta 20. januarja.**

Zagotavljam Vas, da na vsem, kar se je pisalo o zopetnej ustanovitvi nekdanje Ilirije, ni dosti resnice. Dopisniki v časnike so resnico zelo skalili, morebiti nalašč zato, da so se dopisi zdeli važnejši. Vladi skoraj gotovo Napoleonova Ilirija še na misli ni bila, in sedanji ministri pač sami ob sebi take reči ne sprožijo; to sodi lahko vsak, kdor premišljuje njihova dela in njihov trud; zato ne bodimo prelahkoverni, da ne bomo žalovali za izgubljenjo nadejo. Resnica pa je, da to misel v srcu nosijo slovenski državni poslanci in da se nadejajo, da se vtelesi. Naj Vam to nekoliko razložim: Bilo je sredi meseca decembra pr. leta, ko se je nekdo naših rodoljubov razgovarjal z našimi poslanci o slovenske politiki. Ko je sprožil besedo o združenju vseh Slovencev, odgovorili so mu oni, da je to nemogoča reč, ker bi temu ne nasprotovala le vlada, temuč tudi Nemci in celo Poljaki in Čehi. Povdarjali so poslanci, da Čehi stojé na zgodovinskem stalu, in da se moramo tudi mi naslanjati na enako podslombo, ker sicer ne dosežemo ničesar. Tako mnenje so izrekli poslanci; mi vendar ne vidimo vzrokov, zaradi katerih bi se upirali naši slovanski bratje najbolj goreči in najpravičnejši želji ubogih Slovencev, in sicer toliko manj, ker njim naša združitev ne more škodovati, in ker tudi njim ne more biti vse enako, ali so razcepljeni, ali združeni. Ako je njim najkoristnejše zgodovinsko pravo, nam je pa narodno. Ako se bodemo mi veselili, če se spolnijo njihove želje, zakaj bi oni bili sovražniki narodni naši ideji? Sicer pa se nam še zelo verjetno zdi, da bi med Nemci Ilirija več nasprotnikov imela od Slovenije, kajti za brati Nemci „ščetinastoglavi“ Sloveniji darovanimi, vzdignol bi se silen krik in vik.

Potem se je obrnul govor na nekdanjo Ilirijo in poslanci so kazali da za to misel upajo pridobiti Poljake, Čeha in Tirolce. Več se o tem ni govorilo; dalo pa je to povod „Wandererju“, da je veliko predaleč segol in svetu neresnično novico oznanil, da vlada ozbiljno premišljuje zopet na dan poklicati Napoleonovo Ilirijo. — Kar mislimo mi o Sloveniji in Iliriji, to smo že večkrat izrekli na drugem mestu, ponavljamo tukaj le to, da bi Slovenija lahko vsem našim željam ustrezala, da bi ona bila krepka bramba naši narodnosti in skupni državi; Ilirija pak, če tudi nas bi trdneje združila in nam več moči dala, vezal, zadržaval in zbada bi vedno tuj, nepotreben življ med tem, ko bi jej bila odtrgana ena peruta — slovensko štirsko. Mislimo tudi, da smo že dosti darovali, ker se je toliko naše dežele, vzlasti na severu potujčilo, ker so se siloma od nas odtrgali benečanski Slovenci, ker nam je Madjar zajel brate na Ogerskem: da ne bi zdaj, ko tako hrabro in po konci koraka §. 19. in je nam Slovincem tako prijazen in radodaren — — — da ne bi zdaj smeli zahtevati: Združite nas, kolikor nas je še, saj smo vam dali vže več, nego sveto pismo od krivičnika hoče.

Govorilo se je pri tej priliki tudi o Trstu in njegovi okolici; toda o tem moram zdaj še molčati.

## Nekaj vprašanj in ena prošnja.

Na dopis iz Ljubljane v 6. št. našega lista v katerem se pripoveduje, da je č. gosp. dr. Bleiweis za časa deželnega zbora v klubu nasvetoval adreso ali resolucijo zaradi zedinjenja Slovencev, kakor menda tudi na naš članek: „malovažni predmeti“ v 7. št. — odgovarja gosp. dr. Jan. Bleiweis v zadnjih Novicah sam. Njegovo razjasnilo se nam toliko važno zdi, da mu na tem mestu od besede do besede prostor odločimo in nekatere pohlevne opombe in vprašanja zraven postavimo. Dr. B. piše kot kluba prvomestnik:

„Dolžnost do narodnega kluba me veže, povedati očitno, da ni res, da bil kdo družnikov mojih v klubu nasprotoval mojemu predlogu o resoluciji za zedinjenje Slovencev zaradi tega, da je stvar „nevažna.“ Razlogi mojih prijateljev, ki važnost zedinstva tako temeljito cenijo kakor vsak drug, in to ne še le od lani, bili so vse drugi, mnogovrstni in tako tehtni, da sem po parlamentarnem običaji brez daljšega upora se udal nasprotnemu soglasnemu mnenju prijateljev svojih.“

Iz razjasnila razvidno: prvič, da je g. dr. Bleiweis res adreso ali resolucijo nasvetoval, za kar je naš list govoril če prav „še le od lani“; drugič da so bili drugi narodni zastopniki kranj. Slovencev kakor Svetec Toman itd. res zoper adreso ali resolucijo; tretjič izvemo, da narodni zastopniki vendar spoznajo, da zedinjenje ni malo važen predmet, in četrtič izvemo da so imeli razloge za svoje ravnanje in sicer „mnogovrstne in tehtne.“

O prvem, da je namreč dr. Bleiweis nasvetoval to, kar bi se bilo tudi po naši misli storiti imelo, ne bomo govorili, temuč bralce zavračamo na ono, kar je bilo že v članku v 7. številki rečeno. Isto tako o drugim in tretjem izvedenji. Vendar kar se četrtič omenjenega tiče, da so razlogi, kateri so nasvet dr. Bleiweisov podrli, in sicer v s o g l a s j i podrli, „i mnogovrstni in tehtni,“ vriva se nam po sili vprašanje: Za božji čas, kaj so ti razlogi tako „tehtni“, da bi nas ubogo nezastopniško ljudstvo s svojo težo v nadlego spravilo, ko bi se nam pokazali in povedali? Kaj imamo Slovenci tako skrivnostno politiko in take skrivnostne razloge, da ni, da bi se javno povedali? Kaj volilci, ki vidijo da izvoljeni poslanci drugo pot hodijo, kakor so obljubili, niso toliko vredni, da bi se jim razložilo zakaj tako? Kdo ve, morda bi potem mislil ta in ta, ki je zdaj nasprotnega mnenja, da so Čehi in celo Poljaki s svojo resolucijo prav za prav neumnosti proti nam Slovincem, da so glavni grešniki zoper „mnogovrstne tehtne“ razloge. Ali morda tista večina, ki je bila enoglasno zoper dr. Bleiweisov nasvet, meni, da res na vsem Slovenskem vse kar leze ino grede, ni drugega, kakor političen otročaj, kteremu mora skrben oče, naroden klub, prikrivati razloge svojega vedenja, ali kateri ne ume teh razlogov in mu jih ni treba vedeti?

Če vse to ni tako, zakaj ne bi ta soglasna klubova večina, kateri se je moral dr. Jan. Bleiweis udati po šegah „parlamentarnega“ življenja (vsa čast parlamentarizmu in disciplini, kedar nista škodljiva), — zakaj, vprašamo vljudno, ne bi mogla klubova večina te mnogovrstne in tehtne razloge

## Listek.

### Narodopisne slike iz našega naroda.

#### II. Slovenska vas.

Srečna je ta naša vas,  
ki 'ma fantov lih za 'n ples.  
Nar. preg.

Stari zgodopisec Prokop pripoveduje, da so Slovenci raztreseno (σποράδην) stanovali. Ali hoče s tem samo to reči, da niso v večih mestih, pač pa po vaseh živeli, kdo more to razsoditi! Če bi pa danes kdo hotel o tem pisati, bi moral reči, da se velike skupne slovenske vasi le bolj pri vzhodnih — bolj raztrošena stanovišča pa bolj pri zapadnih Slovincih nahajajo. Gorati svet zapadnega dela Slovenije ni kraj za velike skupne vasi. Značaj slovenske vasi je tedaj le pri vzhodnih, bolj v ravnem stanujočih Slovincih na tanko izražen; in zato se bodem posebej na ta kraj Slovenije oziral, ki mi je tudi iz lastnega očevda boljše poznan, nego severno-zapadni.

Veliko slovenskih vasi vzhodne Slovenije je postalo iz ene v zadrugi (komunionu) živeče družine. Broj zadržanov se je naime s časom pomnožil, treba je bilo več stanovanj, več hramov postaviti, iz ene zadruge so kakor roji pri bečelical, nove mlade zadružice se oddelile, in tako je nazadnje iz ene zadruge velika vas postala. Še dan danes se po Slavoniji, ki je bila nekdanj, kakor sam akademikar Kurelac pripoznavajo, po Slovincih obljubljena, nahajajo velike vasi, v katerih se nahajale po dvoje troje primkov ali osebnih imen. Da, čul sem pripovedovati, da so vasi po Slavoniji, v katerih imajo vsi vaščani le eno isto ime. To je gotov dokaz, da so vsi iz iste družine proizšli. In sploh se stanovniki iste vasi med seboj le za „rodjake“ kličejo, t. j. za ljudi, ki so si v rodu ali v zlahti. Tudi imena takih vasi pričajo, da so iz ene familije izrastle. Navadno je njih ime nominativus pluralis, izlazeči na inči, enci, aunci, onci n. pr. Belatinci Moškonceji in enaki; kar toliko pomeni, kakor da so nekdanj v njej stanovali očaki Belatin, Moškonj s svojimi družinami. Vasi s takimi imeni najdemo posebno veliko v Podravini, od Ptuja dole do Donave, naj več pa na malem Štajerji in okoli Vavrždina. Posavje ima manj takih imen, v primorskih straneh jih pa spet srečamo, to da ne tako gosto kakor vzdolž Drave. In še danes vidimo, da

bogatin grad, ki ga je sezidati dal, rad po sebi naimenuje. Cislajtanski Slovenci so se v teku časa mnogo bolj pomešali, nego hrvaški in ogrski, pa tudi pri njih se še danes da za mnoge rodovine iz njih imen določiti, v katerem kraju, v kateri vasi so nekdanj njih očaki živeli. Tako n. pr. so Zdolški gotovo iz tistih vasi in krajev poizšli, kterim se Zdole pravi; Slomški iz Sloma itd. Celu natanko bi se to določiti dalo, če bi mi imeli osebni in topografični leksikon.

Naj popreje si bodem prizadeval naslikati slovensko zadrugo, kakor se n. pr. povsode po civilnem Hrvaškem najde, ter s to sliko čestitemu bralcu pomagal si domišljevati, na kak način je iz ene zadruge cela velika vas postala. Kakor še danes kajkavski Hrvati, ali da jih z genetičnim imenom imenujem: Slovenci po civilnem Hrvaškem v zadrugah žive, ravno tako so gotovo tudi cislajtanski Slovenci nekdanj zadržno živeli. To se vsaj logično deducirati more. Mimogrede naj omenim, da so se zadruge v novejših časih jako razdejavile začele, in v enem stoletju morebiti ne bo nobene več. Temu je posebno to krivo, ker se z Bachovim državljanskim zakonikom niso v soglasje spravili dale. Zadržno življenje bi zahtevalo celo drugo načelo nego je bilo tisto, na katerem se je avstrijski državni zakonik osnoval. Nekteri so veliki protivniki zadržnega življenja, ter vse njegove istinite in navidezne hibe proti njemu kot orožje obračajo. Jaz sem nasprotno velik privrženik zadržnega življenja, in sicer zato, ker v zadrugi vidim sliko staroslovenske komunistične občine. Ko se je vstroj staroslovenske občine pod uplivom idej germanskega in romanskega sveta do svojega temelja razdjal, tačas je ta komunistični vstroj iz občine v familije v zadruge pobegnil, ter se v njih do nas živih neoskrunen ohranil. Socijalno vprašanje začenja tudi že na naša vrata trkati, in bo tako dolgo trkalo, dokler se ne bo do dnevnega reda spelo. Tačas se bodemo po naših zadrugah ogledali, pa jih najbrž ne boče nikjer več naiti. Pridržavam si, o slovanskem socialnem vprašanji, pozneje svoje misli razodeti.

Na Hrvaškem se še danes najdejo zadruge broječe 40—50 glav, pojedine celo, ki jih imajo 120 do 150. V vojniškej pokrajini so zadruge za vzdignjenje vojske velika korist, kajti iz mnogobrojne zadruge se brez velike škode za gospodarstvo lahko do 10—15 mož vzdigniti.

na papir spraviti? „Novice“ bi vsem Slovencem prav zelo ustregle, ko bi jih hotele objaviti. In ko bi jim morda „Novice“ onega prostora ne privoščile, v katerem nam čez pol večnosti pripovedujejo, kar je Kromer ali pa Dežman neslanega vrtenčel: i no, „Sl. N.“ bi tehtnim razlogom rad kakšen kotiček v last dal, če drugače ni.

In tako stavljamo tej klubovi večini slovensko-pohlevno prošnjo: naj nas Slovence vendar razveseli s temi tehtnimi razlogi. Saj menda vendar niso podobni darovom v Pandorini skrinjici? Menda niso take vrste, da bi vsi razkadili se v nič, ko bi se jim skrinjica klubova odprla?

## Dve volitvi na slovenskem Štajerskem

ste razpisani. Za volitev kmetskih občin volilnega okraja Celjskega, kateri obsega poprejšnje politične okraje Celje, Vranjsko, Gornjigrad, Šmarje, Laški trg in Konjice je določen dan prvega marca za volitev v Celji. Za volitev kmetskih občin volilnega okraja Maribor, ki obsega prejšnje politične okraje Maribor, Slovenska Bistrica in Št. Lenart pak je določen dan sedem- in dvajsetega februarja v Mariboru.

Vzrok, zakaj bode v teh dveh volilnih okrajih treba zopet voliti, je znan. V prvem je odstopil g. dr. Razlag od poslaštva, v mariborskem okraju pak nemška večina štajerskega deželnega zbora ni potrdila volitve g. dr. Dominkuša. — Kar se tiče savinske doline, nimamo straha, da bode zopet Slovenec voljen ter da bodo s tem v novič tistim, ki nam očitajo, da naše ljudstvo nič ne ve o naših tirjavah, pokazali, da je narod za nami. Vendar naj Slovenci tudi tam v preneskrbni gotovosti zmage ne drže rok križem, temuč naj bodo pazni in delavni. V evangliji beremo, da je bil hudič čez noč prišel in zasejal pleva med pšenico.

Bolj nevarno stanje za Slovence je v mariborskem okraju, ne samo ker je bliže nemške meje, temuč ker vemo, da si bodo ponemčeni Slovenci in Nemci vse prizadevali in ves svoj vpliv na pomaganje poklicali zoper slovenskega kandidata. Vendar nevarna je situacija tudi tukaj le potem, če Slovenci samo v boga očeta zaupamo in si brez dela in gibanja damo tla izpod nog izpodmekniti. Treba je da se pripravljamo, da nismo zaspani. Nas Slovencev je malo. En naroden zastopnik več ali manj, to pri nas ni vse eno, to je važno za vso našo reč. Zatorej na te volitve že zdaj opominjamo.

Od Slovencev mariborskega volilnega okraja pričakujemo, da vedo, kako jim je z dejanjem odgovoriti na to, da je štajerski deželni zbor napak iskal pri zadnji volitvi, kjer so imeli slovenski glasovi večino, in volitev ovrzel. Pričakujemo da bodo svojemu prvemu glasovanju zvesti ostali in menimo, da jim je ime še v spominu, za katero so svoj slovenski glas dali.

Ob priliki več o tej zadevi.

## Dopisi.

**Iz Vranjskega, 18. jan. — Just. —** Svojemu poslednjemu dopisu imam še dodati, da je naš čitalnici izvoljen za podpredsednika vseskozi poštini in vrli g. Kasp. Šoru, župan v Graškovci in okrajni odbornik, za odbornike pa gg. Franjo Šentak, velikoposestnik, obč. svetovalec in okrajni odbornik na Vranjskem, M. Koren, kaplan v Braslovčah in Martin Krašovec, posestnik in obč. svetovalec pod Tabrom. Za namestnika g. g. Jože Muzi, posestn. in obč. odbornik in Jernej Voh, kaplan na Vranjskem.

Včeraj smo imeli prvo besedo. Jako slabo vreme je bilo krivo, da

Od daleč je zadruga s svojimi mnogobrojnimi poslopji slična mali vasici, kakor se n. pr. v gorenjskih hribih najde, celo ker Slovenec rad vsako poslopje za sebe stoječe postavlja. Hiša za sebe stoji, konjak za sebe, svinjak za sebe, hram za sebe, vsaka komora za sebe, in še nekaj drugega za sebe, kar je za vsakdanje potrebe, kar mi pa estetika brani s pravim imenom povedati. Vsa ta poslopja so s plotom zagrajena, ki se odzadaj proti polju na široko odpre. Proti cesti ima plot navadno po dve vrati, ena tik drugih. Ena vrata so mala za ljudi, druga pa velika za živino in vozove. Ko sem prvokrat še kot dijak po zemljah ogerske krone tastran Donave popotoval, se mi je posebno to čudno zdelo, ka sem videl na kmetih v slabih plotih povsod tako velika in čvrsta vrata. Plot je bil časih raztrgan in deloma podrt, z eno besedo tako slab, da še detetu prelaza vbratil ni, vrata v njem so pa bila kakor na trdnjavi. To se mi je tim bolj čudno zdelo, ker sem bil v mojem rojstnem kraju le na hibaste lese navajen. Jaz bi djal, da to pride brž ko ne od tega, ker se je v starih časih v zemljah ogerske krone davek od vrat plačeval, ki so se na velika in mala ločevala. Da bi se ta davkovni predmet dovoljno vidljiv predstavil, je v navado prišlo velika in čvrsta vrata postavljati. In res, še danes se najdejo dvoriščna vrata, ki so večja nego sama hiša, navadno so celo enako rimskim slavolokom s posebno streho pokrita.

Zadružna hiša, ki je, djal bi, tako rekoč metropola vseh drugih v krogu stoječih poslopj, ki naproti njej v razmerji podružnic stoje, je precej prostorna, t. j. široka in dolga; zmerom je pa le razizemna, nadstropnih nisem nikjer našel. V njej stanuje kuče-gazda, in ta je zmerom naj stareji cele družine. On je glava cele zadruge, njemu se morajo vsi drugi sodružani pokoravati, on edini ima pravico vse druge v strah prijeti in v strahu držati.

Na cesto gleda zadružna hiša zmerom le s pročeljem (stirnfront), v pročelji ima zmerom le dve oken, ki se vidita po dnevi kakor dve črni, po noči pa kakor dve žareči oči. Troje ali več oken v pročelji, to so zelo redke prikazni. Starinska hiša jih nobena nima. Strešne svisl — na Kranjskem paž, na Štorskem paža imenovane — nad oknom so navadno za kakega pol cepelisa čez-nj stoječe, in z deskami zabite. V tem zabitku so iz-

se zunanji udje niso mogli tako obilo vdeležiti, kakor je bilo namenjeno, vendar je pa bil tako zanimiv večer, da so vsi nazoči bili najbolj voljni. Predsednik g. L. Š. je bil tako bolan, da iz hiše ni smel, podpredsednik K. Š. zadržan, in tako je predsedoval najstariši med udi, tajnik g. J. S. G. Gornikov je bilo dovolj, pa tudi izvrstni govori so se vrševali. Deklamoval je tudi gospa Gradišnikova, vrla domorodkinja. Eden g. gornikov je spomin imendan — „blažena mu pamjat!“ — Antona Slomškega s svojim govor vravnal in pronašal Slomškovo jasne domoljubnosti svedočujočo „Gradišnikarjev.“ In to je ravno najpriležnejša reč bila, ker naši nasprotniki tako grdo po svetu trobijo in nam v torbo tiščijo, da šuntamo, ako smo svoje narodne svesti gotovi in po ti svesti narodnost pošteno gojimo. Razbrali smo si: ne s „kamenjem“ — ne s „pestjo“ — ne s „žuganjem“ — ne z „obrekovanjem“ — ne z „razdražljivostjo“ — ampak „z uma svitli mečem“ — se boriti za pravo, za reč istinito. Le toliko še za danes, da nasprotniki — rokodelcem žugajo, ako pristopijo k čitalnici, jim hočejo de odtegniti. Več in natančnejše o tem in enakih značajnih del drugo pot. — Mi pa smo si storili pri sveti „trobojnici, ki se tako milo in ponosno razvaja v naši prekrasni dvorani, prisego, neomahljivi biti v zvestobi do „cesarja našega in domovine premile.“ — Na zdar!

**Iz Novega mesta, 21. jan. [Izv. dop.]** Neka poredna fama razglasa, da so novomeški kazinarji — žalostna jim majka! — mislili napraviti na „kapiteljskem marofu“ velik takor, pri katerem bi bili z dolgimi govori in strašnimi debatami — ako snemo te ropote brez greha tako imenovati — svojo „verfassungstreue“ pokazali. Ali sreča, ta sovražna sreča, ji ni hotela mila biti.

Skličejo v kazino velik zbor, da se posvetujejo, kako bi bilo to re mogoče izpeljati, in ravno, ko je predsednik sejo odprl in zbor za „volzhlig“ konstatoval, poč v oknu šipa; skozi vbito okno pa je med zbor toliko škodljive megle prišlo, da božji ljudje drug drugega niso videli. — Kaj mislite, kaj je storila ta megla?

Ravno ko angel proroku Bileamu, da je izraelsko ljudstvo blagoslovil, kedar bi ga bil moral prekleti, tako je storila tudi ta megla našim slavnim nemškutarčkom, da so morali nehoté govoriti za slovenski narod. Marsikdo, ki bi bil rad kakovo posvko čez Slovence izrekel, moral jih je hvaliti in tako je v srcu drugače mislil, ko z jezikom govoril. In zbor, katerega namen je bil sklicati tabor „verfassungstreuerjev“, se je enoglasno izgovoril — to se ve da brez debat — proti taboru.

Pa naj reče sedaj kdo, da nečuje božja previdnost nad vsemi ljudmi. Kaj bi bili naši kazinarji storili, ako bi ne bil bog poslal take čutvorne meglez —

Napravili bi bili tabor na slovenski zemlji, in ves svet bi se bil zavzel ter rekel: „Saj je vendar le res, da v Novomestu Nemci prebivajo.“ Ta tabor bi bil se ve da tak, da bi ga memogredoč štirinogec ne bil povohal, ali naš ljubi „Tagblatt“ bi bil o njem gotovo tri mesece same „leitartikelne“ prinašal, ter ga skušal po vsem svetu slavnega storiti.

Ali kakor ima ta megla, ki se pri nas vlačí na eni strani slabo lastnost razdjanja, tako ima po drugi strani tudi lastnost pospešitve. V isti primeri, v kateri škoduje nemškutarski reči, tudi pospešuje narodno. Iz Novega mesta ne zveste v „Slov. Nar.“ bog ve kaj, zato tudi ne morete vedeti, kako se narodna reč pri nas razvija.

Tista gosta megla je posebno našo šolsko mladino spodbodla, da je stopila na prste in ravno takrat, ko so nemškutarji po nji največ trpeti, ravno takrat, pravim, je imela na naše dijake tak vpliv, da so se povzdignili visoko nad druge slovenske dijake, da, nad slovenske čitalnice, s tem, da so napravili v proslavljenje Preširnovega rojstnega dne besedo in pri tej

rezane navadno po dve lini t. j. okna, ki se ne zapirajo. Memogredé omenim, da gre zaljubljena slovenska deklica po noči rada v to lino stat, v zvezde gledat in vasovalca pričakvat. Narodna pesem pravi, da „reče deklica, da gre spat, gre pa le v lino stat.“ Ne mara, da je naša lina ono isto, kar pri Srbih „visoki čardaki“, ki se tolikokrat v njih narodnih pesmih napominjajo. Ta lina ima pa še en drug namen, ona ni samo za ponočne sestanke zaljubljene deklice, nego ona prav prozaično dimnjak nadomestuje. Ptuji turisti se v svojih potopisih posmehujejo iz našega naroda, češ, ka nima dimnjaka na strehi. Da bi pa turisti vedeli, da se dim zato skozi svisl napeljuje, ker se na na hiši meso suši, bi morebiti palčko, ki jo taki radi nad našim narodom lomijo, spet skup stikali. Pri cislajtskih Slovincih je sicer malo kmečkih hiš, ki ne bi svojega dimnjaka skoz streho speljanega imele, nasprotno je pa pri Ogorskih in Hrvaških Slovincih, ki veliko svinj redé, in pri njih je malo hiš najti, ki bi imele dimnjak skoz streho izpeljan.

Stopimo zdaj skoz mala vrata na zadružno dvorišče. Čudili se bomo velikemu prostoru, ki se za dvorišče, v narodno-gospodarskem smislu rečeno, potrati. Če je zadruga količak večja, je dvorišče toliko, da bi se lahko cela kompanija soldatov po njem sem ter tje vežbala. Na sredi dvorišča stoji neko poslopjčje, ki ga jaz kot štajerski Slovenec nisem na prvi mah prepoznal. Na četrh od vseh strani odprtih lesenih stopah je streha, pod streho je pa iz ilovace narejena podolgovata na pol cilindrična stvar. Naj bolj je še podobna grobu kake egiptovske mumije, ali pa tistim pokritim nosilnicam, ki jih po bolnišnicah imajo. Kaj je to? bo radovedno čestiti bralec prašal, ravno kakor sem tudi jaz prašal, ko sem prvokrat to vidil. To je peč, v kateri se kruh za celo zadruge peče; in sicer je ta peč samo in nalašč za kruh narejena. Ker so vsa poslopja sploh skoz le lesena, že varnost proti ognju zahteva, da peč za kruh ni v kakem poslopji, zlasti ker je za mnogobrojno zadruge pogosto kruh peči. Tako peč ima vsaka zadruga, še pri drugih nezadružnih hišah se gostokrat najde.

Zadružna hiša stoji po dolgem (längenfront) v dvorišče, ki je na drugih straneh obdano ali z živinskimi stajami, ali pa s tako imenovanimi komorami. Za stajami že bolj na polji pa stojé stogi sena in slame. Sto-

priložnosti nabrali 36 goldinarjev za Vodnikov spominek. Da so se pri tako malem številu, pri tako slabem materialnem stanju na 70 iztisov „Glasnika“ naročili — kakor pozvemo iz zanesljivih virov — je storila tista megla, ki je v nasprotnem taboru toliko kvara napravila. To pa še našim domorodnim dijakom ni bilo zadosti; niso še hoteli mirovati, dokler se ni slednjič čudotvorna megla sama zoper nje obrnila.

Še eno besedo, v spomin Vodnikovega rojstnega dne je namerjala naša mladež napraviti, in res so bili že na gotovem — ali po naključju so nekateri odborniki čitalničini, ki so v tem počenjanju hoteli le nekako postavljjanje zapazili, vso to ovrgli, in naše dijake, prihodnjo nado Slovenijo hoté še popolnoma iz čitalnice izključiti.

Kam tako ravnanje pripeljalo si utegnejo gospodje kmalu sami razjasniti, mi pa le toliko rečemo, da se naša mladina ne bo dala iz poti, katero je nastopila, odvrniti, naj se tudi celi orkani zoper njo vzdignejo in tudi v prihodnje bo še morebiti marsiktero čitalnico s svojim ravnanjem osramotila, — kajti čudotvorna megla i z njo vred osoda jej je mila.

**Iz Trsta,** 20. jan. —r. Pri nas že dalj časa gre glas, da narodni naš bataljon na veliko jezo srditih naših sovražnikov ostane kakor brambovski bataljon, in da dobi častnike iz stojne vojske. „Primorec“ je razglasil to za gotovo; vendar se nam zdi, da tudi to še ni gotovo; ker nič o tem ne vedó še tam, kjer bi moralo najprej znano biti.

Pretekle dni se je vršila tista znamenita sodniška preiskava, katero je napeljal vladni komisar, magistratni uradnik, g. Bratič zoper barkolsko čitalnico in g. Cegnarja. Obravnava je bila v slovenskem jeziku, ker so zahtevali tako zahtevali. V zatožbi je g. Bratič trdil, da se je čitalnica postavno odprla, da ni imela dovolitve poklicati udov skupaj, da niso bila potrjena pravila itd.; pozabil pa je pristaviti ta modri mož, zakaj pri taci okolinostih ni ravnal po postavi in prepovedal skupščine. G. Cegnarja je tožil zaradi njegovega govora, katerega, kakor je sam rekel, ni umel! Preiskava je do pike dokazala, da je bilo vse, kar se je v čitalnici godilo, postavno, da se nobeden ni v ničem zagrešil, razen — g. Bratiča, kateri še vsati ni hotel pri živigkljih na cesarja. O tem gospodu utegnem Vam še marsiktero lepo povedati.

Našo okolicico je živo rodoljubje popolnoma prešinilo. V nedeljo se je zopet slovesno odprla nova kmečka čitalnica v Skednji. Ljudstva je polno skupaj privrelo, če tudi je bila huda burja, navdušenost je bila velika, red najlepši. Ko so rojanski čitalničarji šli na to slovesnost, žvižgali so jim pri kavani „Chiozza“ v Trstu zbrani Lah; čitalničarji pa so zaklicali: „Živio!“ razvili prapor in šli mimo njih svoj pot. V nekaterih dneh se odpre čitalnica v Koloniji, tržaškem predmestju, na dunajski cesti, 10 minut hodá od tržaške čitalnice. Tudi v Boljuncu in na Brežini jih bomo kmalu imeli. Kmečko naše ljudstvo je v resnici izvrstno ljudstvo. — Drugikrat kaj drugega; imam še težek koš.

## Politični razgled.

S pismom 29. jan. je imenoval Nj. velič. cesar dvajeet novih dosmrtnih udov gosposke državne zbornice. — Po nasvetu hrvaškega ministra Bedekovića so imenovani za ministerijalne svetovalce dr. Emerih Šuhaj, Ivan Car (dozdaj viši bilježnik varaždinskega kotara) in za ministerijalna tajnika Jurij Krestič in Daniel Stanković.

V državnem zboru je poslanec Groholski v imenu Poljakov stavil na ministerstvo interpelacijo, kedaj misli poljsko resolucijo zboru v ustavno obravnavanje predložiti. — Dr. Roser je predlagal naj se postavno prepove,

pimo najpoprej v občo zadržno hišo. Predno v njo pridemo, moramo skoz podstenje. Ker morebiti nekaterim bralcem, posebno zapadnim Slovencem ne bo poznano, kaj je podstenje, hočem to opisati, kolikor se s peresom opisati da. Laglje bi se za oči se ve da, z malimi risi načrtati dalo, pa to za list, ki ni ilustriran ne gre. Tudi med štirskimi Slovenci podstenje ni povsod poznano. Streha stoji za kake tri cepelišča čez hišo ven, ter je zaradi večje stalnosti s stopi podprta. Prostor, ki je med temi stopi in pa hišno steno, se imenuje podstenje. Časih drži dolž cele hiše, časih je pa krajše. Podstenje je tedaj neki pokriti hodnik, djal bi, neki portikus pred hišo. Navadno je do oprsa z deskami zabiti, više gori pa zmerom odprt. Jaz bi djal, da je podstenje specifično slovenski značaj v stavbi. Le škoda, da ga naši stavbini mojstri celo zanemarjajo. Na Hrvaškem se še povsod najde, na Štirskem pa le še pri starejih hišah, pri novejih zidanih ga nikjer več ni. In vendar bi mogel razumen zidarski mojster kaj estetičnega in zraven tudi praktičnega iz njega narediti. Če je Švicar znal in vedel svoj narodni stavbeni zlog estetično razviti, zakaj ne bi tudi mi našega mogli. Če morebiti še nobeden naših mojstrov ni o tem premišljeval, hočem zadovoljen biti, če sem s to opazko katerega na razmišljevanje o tem predmetu poteknil, in tako na narodni stavbeni zlog napotil. Če druga na podstenji ni, je gotovo sklednik z jedilnim orodjem, ali pa kakšna druga polica. Ne morem si kaj, da sklednika ne bi še posebno omenil, in sicer ga zato še posebej napominjam, ker sem ga še pod vsakim podstentjem tako gotovo viseti videl, kakor je amen na konci očenaša gotov. Iz podstenja se pride še le v pravo vežo, ki je pa sploh le mala, ker jo deloma podstenje nadomestuje. Zadržna soba je lepo prostorna. Okolo in okolo za stenami in okrog peči so hrastove klopi, navadno so v samo steno vtrjene. V starinskih hišah se malo stolov najde, ampak le klopi na iksnih nogah stoječe. Da je miza velika za veliko družino, tega mislim, mi ni treba še posebe reči. Razen že omenjenih dveh oken na cesto držečih, ima zadržna soba še eno, ali tudi dvojje oken, ki na podstenje in na dvorišče gledata. Kader god pa sem jaz v kakšni zadržni sobi bil, zmerom sem občudoval ogromno-veliko peč. Ona je v resnici mali plavž. Ko da bi bila veliki hudodelnik, stoji z dvema, tremi železnimi

da delavci v fabrikah ne delajo več kakor 10 ur na dan in da menj ko 14 let stari se ne smejo v fabriko jemati. Nasvet se je izročil posebnemu odboru.

Konferencija v Parizu še ni končana. 20. t. m. je bila zopet seja. Skleneno je bilo, da bo imel prvosednik nalogo grški vladi izročiti deklaracijo, katero je večina vlasti potrdila. Konferencija bo čakala, kaj bode odgovorila grška vlada in potem še le določno sklenila svoje obravnave. — Kakor hoče nova „Presse“ vedeti, upajo diplomati, da bode Grška uklonila se. Ko bi se pa ne, pravi, bode konferencija silila jo ravnati se po njenih sklepih. Oblasti se boje pri volji Francoski prepustiti siljenje.

Peštanski listi pripovedujejo, da je grof Bismark skrivaj popotoval v Peterburg.

Kako se bo Srbija vedla, ako se boj vname med Grško in Turčijo o tem se različno poveduje. Zdaj si v Srbiji stoji dvojje mišljenje nasproti. Ena stranka, ki bi jo narodno imenovali, ni še pozabila nesrečnega Kosovega polja, kjer je bilo srbsko ime po Turkih poteptano. Druga stranka pa se boji izgubiti prijateljstvo z Magjari. Srbska vlada se še ni popolnoma odločila. Kakor je pa videti po obnašanju novega srbskega vladnega lista „Jedinstvo“, upanje je, da se bode vlada k narodni stranki nagnila, kar mora vsak Jugoslovan le želiti.

Zastran poljskih tirjatev je bilo boje ministersko posvetovanje, v katerem je prvosedoval cesar sam. Ker že poljski poslanci niso mogli nič zvedeti, kaj se je sklenilo, ugibljje se, da je sklep za Poljake neugoden.

V Bukarešti so romanski radikalci napravili Bratianu na čast velik banket, pri katerem se je mnogo govorilo zoper tlačenje Romanov na Ogorskem. Tudi Romanec iz Erdeljska je bil pričujoč in je ognjeno govoril o zatiranju pod magjarskim gospodstvom vzdihajočih Romanov.

V vzhodu se oborožuje vedno. Prebivalci Črne gore, katerih vladika se zdaj v Petrogradu posvetuje, najraje bi precej udarili na Turke, ker so še zaradi uravnave mejnikov med Črnogoro in Turčijo razdraženi. Turki tudi dobro sprevidijo, ter nameravajo meje ob Črni gori s trdnjavami zavarovati. Te dni je zaradi početka tega dela prišel Bluem-paša v Sarajevo. V Bolgariji se snujejo uporna krдела in Romanijo gleda Turčija tudi z nezaupnimi očmi.

Kaj z grškimi zazporom Turčija namerava pove „Oponion Nationale:“ Turčija bi rada krhe, ki jih je dobila na otoku Kreti, zbrusila in v očeh svojih podložnih zopet dobila videz vojaške moči, ki jo skupaj drži. Ob enem želi osamelo Grčijo napasti in pobiti, da v prihodnje ne bi mogla vezati se s Črno goro, Srbijo in družimi slovanskimi narodi. Če jej bo to izpod rok šlo, lotila se bo Turčija že prihodnje leto Črne gore in protila Srbiji in Romaniji.

Tisot Grkov, ki so do zdaj v Turčiji živeli, je preselilo se v Grško.

Od ruske meje se piše, da Rusija v Podolji in Besarabiji zbira vojake, kateri so z vsemi za vojno potrebnimi pripomočki preskrbljeni in dobro oboroženi.

## Razne stvari.

\* (O „Narodovi“ tiskovni pravdi) pričakujemo še iz Celja obširnega popisa tožbe državnega pravdnika in zagovora vrednika „Sl. N.“ A. Tomšića. Razprava je trpela od devetih do čez poldne. Vrednik je tirjal slovensko razpravo. Pa ker državni pravnik menda ni posebno izurjen v slovenskem jeziku, skleneno je bilo, da s m e sicer vrednik slovenski zagovarjati se, tožnik in sodniki pak bodo obravnavali nemški. V taci razmerah in ker je bil vrednik A. Tomšić brez zagovornika, torej ni hotel, da bi njegov za-

obroči za kot priklenena. Nemci na svojem narodu vse hvalijo, ali je hvale vredno, ali pa ni. Tako se n. pr. s tem hvalijo, da so nekdaj njih očaki se radi po medvedovih kožah valjali, ter podpiraje si rdečelase kuštrave glave z lakti iz dolgega časa zijale pasli. Na tem vatlu hočem tudi jaz našemu narodu eno hvalo odmeriti, ter reči, da se rad na peči valja, posebno po zimi, kader se delo pretrga. Na topli peči ležati, pa skoz okno gledati, kako okolo božiča zunaj krivec s snežinkami kolo pleše, bogme to ni nič menje ugodno in nič bolj slavno, nego se po medvedovem kožuhu valjati.

Naš narod si je od nekdaj svoje hiše raje iz lesa tesal, nego iz kamena zidal, in to je tudi vzrok, da mi nimamo skornobenih stavbenih ostankov iz naše stare dobe. Celó svoje trdnjave so si stari Slovani, kakor nam zgodovinopisci poročajo, iz lesa stavili.

Kakor sem že omenil, stojé okrog dvorišča zadržne komore. Komora je spalnica enega k zadrugi spadajočega zakonskega para. Ker so tedaj komore le zgolj spalnice, zato sestoje enostavno samo iz četirih sten, vsaka stena ima eno majhno okence, in pred vrati je malo podstenja, in ktere se tudi peč loži. Kaderkoli se zadruga za en novi zakonski par pomažoji, se mora nova komora postaviti. Komor je tedaj toliko pri zadrugi, kolikor je zakonskih parov. Časih se drže druga druge, najraje se pa vendar le vsaka za sebe samostojé postaviti. Od daleč bi človek mislil, da so bečelnjaki. V enakih komorah je, kakor oča Homer pripoveduje, v Troji stanovalo Prijamovih petdeset zetov z njegovimi hčarami, in petdeset snih z njegovimi sinovi. Če se ženska glava iz ene zadruge v drugo zadrugo v zamož vda, dobi razen navadne „bale“ še kakšno kravico, druge dote na pr. v gotovini pa nikdar ne, naj je zadruga še tako bogota. Na Hrvaškem tedaj na kmetih ni težko nevestice zbirati, vse so si v tem enake, da nobena dote nima. Moške glave se le redkokdaj iz domače zadruge v druge ženijo.

(Dalje nasl.)